

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ŠIAULIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ

2020-06-30 Nr. 4D-2020/1-500
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2020-04-16 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama – Skundas), kuriame skundžiamasi dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau tekste ir citatose vadinama – Šiaulių TI) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamo kamrų įrengimo ir neaprupinant reikiamu inventoriumi suimtųjų / nuteistųjų asmeniniams daiktams laikyti.

2. Pareiškėjas Skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. 2020-04-07 apie 9.45 val. į kamrą Nr. <...> atėjo trys pareigūnai ir liepė atiduoti sportinius krepšius, kuriuose Pareiškėjas laikė savo baudžiamosios bylos medžiagą ir asmeninius daiktus. Pareiškėjas turėjo tris sportinius krepšius, o vietoje jų jam buvo pasiūlyta viena 30 litrų talpos dėžė visiems asmeninims daiktams sudėti. Pareiškėjas teigia, kad į tokią dėžę tilpo tik labai maža jo daiktų dalis, tai matė ir pareigūnai, tačiau jiems buvo nesvarbu, kur Pareiškėjas sudės likusius savo daiktus, pasiūlė viską susidėti į šiukšlių maišus.

2.2. Pareiškėjas teigia nesuprantantis, kodėl buvo paimti jo sportiniai krepšiai, kur visi daiktai buvo tvarkingai laikomi. Dabar jis priverstas daiktus dėlioti ant grindų, lovos, kur jie dulka, drėksta, trukdo praeiti, nes daugiau nėra kur jų laikyti.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-05-04 raštu Nr. 4D-2020/1-500/3D-1207 kreipėsi į Šiaulių TI, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

2020-05-27 Seimo kontrolierius gavo Šiaulių TI raštą Nr. 14-5960, kuriame nurodoma:

4.1. 2020-04-07 kameroje Nr. <...> buvo atliekama neplaninė krata, kurios „metu buvo padaryta asmens krata ir daiktų patikrinimas. Asmens kratos ir daiktų patikrinimo metu iš suimtojo X [...] paimti trys mėlynos spalvos sportiniai krepšiai „SPORTS“, kuprinė „TITAN“. Atsižvelgiant į Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių [...] II ir III skyriaus nuostatas, šių daiktų turėjimas nėra numatytas, todėl nuo 2020 m. kovo 1 d. suimtiesiems (nuteistiesiems)

neleidžiama su savimi turėti lagaminų bei krepšių [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

4.2. „[...] Šiaulių tardymo izoliatoriaus režiminio korpuso suimtųjų (nuteistųjų) gyvenamosios kameros ir bendro naudojimo patalpos yra įrengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos higienos normoje HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ nuostatomis, Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių [...] III skyriaus nuostatomis bei Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. „Dėl laisvės atėmimo vietų patalpų aprūpinimo baldais ir kitu inventoriumi normų patvirtinimo“ Nr. V-245, 9 punkte pateiktomis normomis. Pažymime, kad jokie kiti galiojantys teisės aktai nenumato kitokio inventoriaus, nei numatyta minėtuose dokumentuose, išdavimo suimtųjų (nuteistųjų) asmeninių daiktų laikymui.“

4.3. Šiaulių TI kamera Nr. <...> yra „aprūpinta inventoriumi, numatytu pagal aukščiau pateiktų teisės aktų reikalavimus, t. y. gyvenamojoje kameroje yra sanitarinis mazgas: klozetas (tupiamas), praustuvė, prie grindų pritvirtintos keturios metalinės lovos (dvi dviaukštės), stalas, taburetė, sieninė lentyna dviejų dalių (vienoje dalyje penkios sekcijos, kitoje šešios sekcijos), viena lentynėlė prie kriauklės, viena lentynėlė prie elektros lizdo, viena lentynėlė prie lango, dvi viršutinių drabužių pakabos (viena devynių kabliukų, kita šešių kabliukų), šiukšlių kibiras, šluota, šiukšlių semtuvėmis, veidrodis.“

4.4. „Pažymime, kad suimtieji (nuteistieji) asmeniniams daiktams laikymui yra papildomai aprūpinami plastikinėmis dėžėmis (40 l talpos).“

4.5. „Patikrinus Suimtųjų ir nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), skundų, peticijų tardymo izoliatoriaus tardymo izoliatoriaus direktoriui registracijos žurnalus laikotarpiu nuo 2020-01-27 iki 2020-05-05, nustatyta, kad suimtasis <...> į Šiaulių TI administraciją kreipėsi 3 kartus: 2020-04-14 prašymas [...] dėl aprūpinimo krepšiais ir 2020-04-19 prašymas [...] dėl daiktų dėžės byloms susidėti. 2020-04-20 užregistruotas suimtojo prašymas [...], kuriuo jis prašo nenagrinėti jo 2020-04-14 prašymo [...], kadangi išdėstytos aplinkybės išspręstos, raštiško atsakymo nereikalauja. 2020-05-13 užregistruotas Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus atsakymas [...], kuriame pateikta informacija į suimtojo 2020-04-19 prašymą [...]“

4.6. „Šiaulių TI Turto valdymo skyriaus 2020-05-14 pateiktoje pažymoje [...] nurodoma, kad, siekiant užtikrinti tinkamas suimtųjų (nuteistųjų) laikymo sąlygas, Šiaulių TI atsirado poreikis įsigyti patvarių plastikinių dėžių, skirtų suimtiesiems (nuteistiesiems) susidėti asmeninius daiktus. [...] įstaiga įsigijo 40 l talpos juodas plastikines dėzes. [...] iki 2020 m. balandžio 7 d. įstaiga buvo įsigijusi 200 vienetų plastikinių dėžių [...]. Atsiradus didesniai plastikinių dėžių poreikiui įstaiga papildomai įsigijo plastikinių dėžių ir krepšių. 2020 m. balandžio mėn. 20 d. įstaigoje gauta PVM sąskaita faktūra [...] patvirtinanti dar 100 vienetų plastikinių dėžių įsigijimą bei 2020 m. balandžio mėn. 8 d. gauta sąskaita faktūra [...] patvirtinanti 200 vienetų FRAKTA krepšių (71 l talpos), skirtų suimtųjų (nuteistųjų) asmeninių daiktų laikymui, įsigijimą.“

5. Šiaulių TI administracija pateikė 2020-05-13 atsakymą Nr. 17-519 į Pareiškėjo 2020-04-19 prašymą (kopiją), kur nurodyta:

5.1. „Informuojame, kad, vadovaujantis Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių II skyriaus 5 punkto nuostatomis, nuteistajam (suimtajam) atvykus į pataisos įstaigą (tardymo izoliatorių), nuteistasis (suimtasis) supažindinamas su asmeninių daiktų, kurių leidžiama nuteistiesiems (suimtiesiems) turėti pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje) sąrašu ir reikalavimu dėl asmeninių daiktų bendro svorio, taip pat nuteistajam (suimtajam) pasiūloma turimus asmeninius daiktus, kurių neleidžiama turėti pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje) ar kurių svoris viršija nustatytą leistiną asmeninių daiktų svorį, <...> atiduoti pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) administracijai saugoti, sunaikinti arba perduoti jo nurodytam asmeniui.“

5.2. „Papildomai informuojame, kad pasikeitusios Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25, nenumato tarp leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, drabužių, avalynės,

higienos reikmenų, elektros prietaisų ir kitų daiktų turėti lagaminų ir sportinių bei kitų krepšių.“

5.3. „Pažymime, kad, vadovaujantis Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių XI skyriaus 102 punkto nuostatomis, susitikime su advokatu (gynėju) nuteistasis (suimtas) gali su savimi turėti rašytinę administracinės, civilinės ar baudžiamosios bylos medžiagą, rašymo popieriaus ir rašymo priemonę. Galiojantys teisės aktai nenumato, kad ŠTI pareigūnai privalo išduoti Jums asmeninius krepšius susitinkant su gynėju. Taip pat pažymime, kad vykstant į teismo posėdžius ar į pataisos namus nuteistajam (suimtajam) prieš išvykimą yra išduodami jų asmeniniai krepšiai, kurie yra saugomi daiktų saugojimo sandėlyje.“

5.4. Pareiškėjui nurodyta atsakymo apskundimo tvarka.

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Ministrų Komiteto rekomendacija šalims narėms Nr. R (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“:

„18.1. Kaliniams skirtų patalpų, ypač miegamųjų, būklė turi užtikrinti pagarbą žmogaus orumui ir, kiek įmanoma, privatumui, bei atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus, turi būti skiriamas tinkamas dėmesys klimato sąlygoms, ypač gyvenamos patalpos plotui, kubinei oro talpai, apšvietimui, šildymui ir ventiliacijai.“

7. Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo:

3 straipsnis. Suėmimo vykdymo tvarkos ir asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygų užtikrinimas – „Tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais“;

9 straipsnis. Suėmimo vykdymo režimas ir pagrindiniai jo reikalavimai – „1. Suėmimo vykdymo režimas – tai asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygų ir elgesio taisyklių visuma. 2. Pagrindiniai suėmimo vykdymo režimo reikalavimai yra šie: 1) asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, apsauga ir izoliavimas; 2) nuolatinė asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, priežiūra; 3) asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, laikymas atskirai šio įstatymo 10 straipsnyje nustatyta tvarka. 3. Asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, izoliavimas užtikrinamas laikant juos rakinamose kameroose. 4. Nuolatinę asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, priežiūrą atlieka šių įstaigų pareigūnai. Šių asmenų priežiūrai gali būti naudojamos techninės priemonės, daroma asmenų krata, tikrinami turimi daiktai, gaunami pašto bei perduodami siuntiniai ir smulkieji paketai. Pas asmenis jų laikymo tardymo izoliatoriuose metu rasti ir protokolu įforminti pinigai motyvuotu tardymo izoliatoriaus direktoriaus nutarimu paimami ir perduodami į šios įstaigos socialinės paramos suimtiesiems fondą. Socialinės paramos suimtiesiems fondo sudarymo ir jo lėšų naudojimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Daiktai ir reikmenys, kurie nenumatyti tardymo izoliatoriuose laikomiems asmenims leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašė, paimami ir Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse nustatyta tvarka saugomi ar sunaikinami“;

11 straipsnis. Suėmimo vykdymo režimo užtikrinimo priemonės – „1. Suėmimo vykdymo režimo užtikrinimo priemonės yra šios: 1) tardymo izoliatorių apsauga; 2) teisės ir suėmimo vykdymo režimo pažeidimų prevencija ir atskleidimas; [...] 3. Teisės ir suėmimo vykdymo režimo pažeidimų prevenciją vykdo ir šiuos pažeidimus atskleidžia tardymo izoliatoriuose šių įstaigų administracijos, bendradarbiaudamos su teisėsaugos institucijomis“;

44 straipsnis. Suimtųjų materialinis buitinis aprūpinimas – „1. Suimtiesiems užtikrinamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas. [...]“

8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo:

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. [...]“

9. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25, numatyta:

„5. Prieš atliekant Taisyklių 4.3 papunktyje nurodytus veiksmus, nuteistasis (suimtasis) supažindinamas su asmeninių daiktų, kurių leidžiama nuteistiesiems (suimtiesiems) turėti pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje), sąrašu ir reikalavimu dėl asmeninių daiktų bendro svorio, taip pat nuteistajam (suimtajam) pasiūloma turimus asmeninius daiktus, kurių neleidžiama turėti pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje) ar kurių svoris viršija nustatytą leistiną asmeninių daiktų svorį, ir maisto produktus, kurių galiojimo terminas pasibaigęs, atiduoti pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) administracijai saugoti, sunaikinti arba perduoti jo nurodytam asmeniui.“

10. Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijoje, patvirtintoje Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. V-88 (toliau vadinama – Instrukcija), numatyta:

„11. Asmenų, laikomų įstaigose, priežiūra užtikrinama:

11.1. nuolatine elgesio kontrole jų buvimo vietose;

[...]

11.7. asmenų, laikomų įstaigose, įstaigų patalpų bei teritorijos apžiūromis ir kratomis; [...].

[...]

139. Siekiant surasti ir paimti daiktus, nenumatytus suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose, aptikti pabėgimui rengiamas vietas, surasti įstaigų teritorijose besislapstančius suimtuosius (nuteistuosius), atliekamos suimtųjų (nuteistųjų), įstaigų teritorijų ir patalpų kratos bei apžiūros.

140. Kratas ir apžiūras atlieka įstaigų pataisos pareigūnai, esant tarnybiniam būtinumui suderinus su Kalėjimų departamento ar įstaigos direktoriumi ir kitų struktūrų pareigūnai. Kratas ir apžiūras atliekantys pareigūnai privalo būti reiklūs suimtiesiems (nuteistiesiems), korektiški, nežeminti jų garbės ar orumo, negadinti šių asmenų daiktų. Kratos ir apžiūros nakties metu gali būti atliekamos siekiant užtikrinti vidaus tvarką bei užkardyti daromus nusikaltimus bei teisės pažeidimus.

[...]

142. Suimtojo (nuteistojo) krata – suimtojo (nuteistojo) drabužių, avalynės, turimų daiktų ir kūno apieška, siekiant patikrinti, ar jis neturi daiktų, nenumatytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose.“

11. Laisvės atėmimo vietų patalpų aprūpinimo baldais ir kitu inventoriumi normose, patvirtintose Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. V-245, numatyta:

„[...]

Eil. Nr.	Baldų ar kito inventoriaus pavadinimas	Norma
9	Tardymo izoliatorių, kalėjimų ir areštinių kameros	
9.1	Sanitarinis mazgas: klozetas (gali būti ir tupiamas), praustuvė	1 komplektas
9.2	Metalinė lova	1 vnt. 1 asmeniui
9.3	Spintelė	1 vnt. ne daugiau kaip 2 asmenims
9.4	Stalas	1 vnt.
9.5	Suolas arba kėdė, arba taburetė	1 sėdima vieta 1 asmeniui
9.6	Maisto produktų spintelė arba lentyna	1 spintelė ne daugiau kaip 2 asmenims, lentynoje – viena sekcija 1 asmeniui
9.7	Viršutinių drabužių pakaba	Ne mažiau kaip 2 kabliukai 1 asmeniui
9.8	Šiukšlių dėžė	1 vnt.
9.9	Valymo inventorių (išduodamas): šepetys (šluota), kibiras, šiukšlių dėžė, šiukšlių semtuvas, valymo šluostės	1 komplektas
9.10	Veidrodis	1 vnt.
9.11	Elektrinis virdulys (Elektriniais virduliais aprūpinamos tik kalėjimų ir areštinių kameros)	1 vnt.

[...].“

12. Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklėse, patvirtintose Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176, numatyta:

„14. Kameroje turi būti:

[...]

14.6. pritvirtintos prie grindų metalinės lovos kiekvienam suimtajam, stalas ir taburetės (suoliukai), po lova gali būti įrengiama dėžė asmeniniams daiktams sudėti;

14.7. viena spintelė arba sieninė lentyna dviem suimtiesiems knygoms ir daiktams susidėti;

14.8. spintelė arba lentyna maisto produktams laikyti;

14.9. viršutinių drabužių pakaba; [...].“

Skundo tyrimui reikšminga teismų praktika

13. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT) 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį, Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį, pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės

prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, *objektyvumo*, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą).“

14. LVAT) 2013 m. lapkričio 18 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A 261-1802/2013 nurodė:

„Priešingai, tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę. Šiame kontekste Konvencijos 3 straipsnis (niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas) nustato valstybės institucijoms pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje K. prieš Lenkiją, pareiškimo Nr. 30210/96; 2002 m. liepos 15 d. sprendimą byloje K. prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 47095/99; 2003 m. vasario 4 d. sprendimas byloje V. prieš Nyderlandų Karalystę, pareiškimo Nr. 50901/99; 2009 m. spalio 22 d. sprendimą byloje N. prieš Lenkiją, pareiškimo Nr. 17599/05, 131 paragrafas). Taigi, iš valstybės yra reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalinimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas (žr., pvz., EŽTT 2008 m. kovo 27 d. sprendimą byloje C. prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 63955/00, 31 paragrafas; 2007 m. gegužės 10 d. sprendimą byloje B. prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 106/02, 37 paragrafas).“

Skundo tyrimo išvados

15. Pareiškėjas Skunde teigia, kad kratos metu Šiaulių TI pareigūnai paėmė jo krepšius ir jis dabar neturi kur laikyti asmeninių daiktų, neturi kur susidėti bylos medžiaga ir kitus dokumentus.

16. Šiaulių TI administracija paaiškino, kad 2020-04-07 kameroje Nr. <...> buvo atliekama neplaninė asmens ir daiktų krata. Kratos metu iš Pareiškėjo buvo paimti trys mėlynos spalvos sportiniai krepšiai „SPORTS“ ir kuprinė „TITAN“.

Šiaulių TI administracija paaiškino, kad, vadovaujantis Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėmis, krepšių ir kuprinių turėjimas nėra numatytas, todėl nuo 2020 m. kovo 1 d. suimtiesiems (nuteistiesiems) neleidžiama su savimi turėti šių daiktų. Pareiškėjas buvo supažindintas su vidaus tvarkos taisyklėmis ir jam buvo žinoma, kad krepšių, lagaminų ir kurpinių kameroje jis turėti negali.

Šiaulių TI taip pat informavo, kad kamera, kurioje laikomas Pareiškėjas, yra aprūpinta visu reikiamu inventoriumi, be to, suimtiesiems duodamos didelės plastikinės dėžės, kuriose jie gali laikyti savo asmeninius daiktus.

Iš Seimo kontrolieriui pateikto Šiaulių TI atsakymo į Pareiškėjo prašymą paaiškėjo, kad jam buvo išsamiai paaiškinta, kodėl jis negali turėti kameroje krepšių, taip pat jis buvo informuotas,

kokius daiktus gali pasiimti, eidamas susitikti su gynėju. Pareiškėjui taip pat paaiškinta, kad, vykstant į teismą, jam bus išduodami jo krepšiai ir jis galės susidėti savo bylos dokumentus.

17. Pažymėtina, kad, vadovaujantis Suėmimo vykdymo įstatymo 9 straipsniu, suėmimo vykdymo režimas – tai asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygų ir elgesio taisyklių visuma. Pagrindiniai suėmimo vykdymo režimo reikalavimai yra šie: asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, apsauga ir izoliavimas; nuolatinė asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, priežiūra; asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, laikymas atskirai šio įstatymo 10 straipsnyje nustatyta tvarka. Nuolatinę asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, priežiūrą atlieka šių įstaigų pareigūnai. Šių asmenų priežiūrai gali būti naudojamos techninės priemonės, daroma asmenų krata, tikrinami turimi daiktai, gaunami pašto bei perduodami siuntiniai ir smulkieji paketai. Daiktai ir reikmenys, kurie nenumatyti tardymo izoliatoriuose laikomiems asmenims leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašė, paimami ir Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse nustatyta tvarka saugomi ar sunaikinami.

Instrukcijoje numatyta, kad siekiant surasti ir paimti daiktus, nenumatytus suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose, atliekamos suimtųjų (nuteistųjų), įstaigų teritorijų ir patalpų kratos bei apžiūros, kurios gali būti planinės ir neplaninės.

Kaip nustatyta Skundo tyrimo metu, Šiaulių TI pareigūnai 2020-04-07 vykdė neplaninę kratą, kurios metu iš Pareiškėjo buvo paimti neleidžiami jam kameroje turėti daiktai.

18. Laisvės atėmimo vietų patalpų aprūpinimo baldais ir kitu inventoriumi normose ir Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklėse numatyta, kad kameroje asmeninių daiktų laikymui turi būti maisto produktų spintelė arba lentyna – viena spintelė ne daugiau kaip dviem asmenims, lentynoje – viena sekcija vienam asmeniui ir viršutinių drabužių pakaba – ne mažiau kaip 2 kabliukai vienam asmeniui.

Skundo tyrimo metu Šiaulių TI informavo, kad visos kameros, įskaitant ir kamerą Nr. <...>, yra įrengtos pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus, Seimo kontrolieriui pateikta ir kameros vaizdinė medžiaga. Kameroje Nr. <...> yra įrengtos 4 miegamosios vietos, vadinasi, joje gali vienu metu gyventi keturi suimtieji. Šioje kameroje yra stalas, taburetė, sieninė lentyna dviejų dalių (vienoje dalyje penkios sekcijos, kitoje – šešios sekcijos), viena lentynėlė prie kriauklės, viena lentynėlė prie elektros lizdo, viena lentynėlė prie lango, dvi viršutinių drabužių pakabos (viena devynių kabliukų, kita šešių kabliukų). Be to, Šiaulių TI informavo, kad suimtųjų daiktams susidėti administracija papildomai įsigijo ir duoda plastikines dėžes.

Iš Šiaulių TI pateiktos informacijos paaiškėjo, kad kameroje Nr. <...> nėra nė vienos spintelės, dalis suimtųjų daiktų laikoma ant grindų.

19. Atkreiptinas dėmesys, jog Europos kalėjimų taisyklėse numatyta, kad kaliniams skirtų patalpų, ypač miegamųjų, būklė turi užtikrinti pagarbą žmogaus orumui ir, kiek įmanoma, privatumui bei atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus.

Suėmimo vykdymo įstatymo 44 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad suimtiesiems turi būti užtikrinamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas.

LVAT savo jurisprudencijoje akcentavo, jog asmenys turi būti kalinami tokiomis sąlygomis, kad nebūtų pažeidžiamos jų fundamentalios teisės, nustatytos Konstitucijoje bei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje. Nagrinėdamas bylas dėl nuteistųjų kalinimo sąlygų šis teismas nuosekliai remiasi EŽTT praktika bei nurodo, jog valstybės institucijos turi pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi

garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami kalinamam asmeniui.

20. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad:

- kratos metu Pareiškėjo krepšiai ir kuprinė buvo paimti vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, nes šių daiktų turėjimas kameroje nenumatytas;
- Pareiškėjas su vidaus tvarka buvo supažindintas ir žinojo, kokie daiktai leidžiami turėti;
- Šiaulių TI pateikė išsamų ir teisės aktų reikalavimus atitinkantį atsakymą į jo prašymą;
- kameroje Nr. <...> įrengtos lentynos ir viršutinių rūbų pakabos, numatytos Laisvės atėmimo vietų patalpų aprūpinimo baldais ir kitu inventoriumi normose ir Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklėse, tačiau kameroje nėra spintelių, skirtų maisto produktams arba kitiems asmeniniams daiktams laikyti, todėl kameros įrengimas neatitinka minimalių aprūpinimo kietuoju inventoriumi reikalavimų. Galimai nepakankamą kameros aprūpinimą kietuoju inventoriumi patvirtina ir tai, kad paėmus krepšius ir kuprinę, Pareiškėjui buvo duota plastikinė dėžė asmeniniams daiktams sudėti, nors, kaip teigia Pareiškėjas, ji labai maža ir visi daiktai į ją netelpa.

21. Įvertinus visas išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija neužtikrina minimalių suimtųjų gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygų, atitinkančių Lietuvos Respublikos higienos normas, todėl Pareiškėjo Skundas dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepakankamai užtikrinant tinkamo kameros įrengimo ir neaprūpinant tinkamu inventoriumi suimtųjų / nuteistųjų asmeniniams daiktams laikyti, pripažintinas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

22. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepakankamai užtikrinant tinkamo kameros įrengimo ir neaprūpinant reikiamu inventoriumi suimtųjų / nuteistųjų asmeniniams daiktams laikyti, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

23. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad suimtųjų laikymo ir gyvenimo sąlygos Šiaulių tardymo izoliatoriuje atitiktų visus teisės aktų reikalavimus ir nepažeistų jų žmogiškojo orumo.

24. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**